

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL ANUAL:
In țară . . . 10 lei
In străinătate 12

UN ZIAR!

Am ajuns acolo, noi Romîni toți, din România, din Ardeal, din Banat, din Bucovina, din Turcia — despre Basarabia nu mai e de vorbit în această privință —, încît nu mai avem nici-un ziar. Să nu se supere nimeni, fiind că nu-mi pot permite o muștrare la adresa puternicelor persoane neiertătoare care hotărăsc opinia publică prin ziare, ci fac o simplă constatare: ni lipsesc ziarele.

Ele nu lipsesc, bine înțeles, partidelor politice. Ele au și astăzi ca și altă dată foi care apar zilnic, în format mare și în format mic, pentru ca să aprecieze toate lucrurile din punctul de vedere al interesului lor. Se poate zice chiar că niciodată ziarele n'aș fost mai strins legate de partidele pe care le reprezintă. Înnainte, erau anumite părți din viața românească ce rămîneau, dacă nu mai sus, măcar în afară de viața politică a frământărilor pentru putere. Era viața culturală, literară, științifică, artistică. Toată țara, tot neamul, aveau aceiași scriitori, oameni de știință, artiști de frunte, înaintea cărora se închinau cu toții. Astăzi, din fericire pentru partide și din nenorocire pentru acele personalități distinse și pentru publicul către care ele înțeleg să vorbească prin scrisul, cugetarea și meșteșugul lor, nu mai este așa. Fiecare partid își are nu numai oratorii, agenții electorali, miluiții, senatorii, deputații, miniștrii, ci și filologii, filosofi, astronomii, istoricii, topografi (*tipografi* erau clasați de mult din acest punct de vedere), lexicografi, desemnatorii, peisagiștii, nuve-liștii, poeții lirici, romancierii, și așa mai departe: fiecare din acești cercetători și artiști e insultat în unele ziare, și laudat în altele peste măsura meritelor sale. «Avem și noi istoricii noștri», s'a răspuns cuiva care, voind să tipărească o dare de seamă, nu nemerise co-loarea ziarului.

Aceste ziare tipăresc articole de fond, care răspund articolelor de fond din celelalte ziare și provoacă un nou răspuns din partea acestora, și așa până la nesfârșit. Ele dau informații politice despre unel-

tirile și faptele neînsemnate ale oamenilor însemnați și neînsemnați cari fac politică: de cele mai multe ori e un vulgar răsunset de mahala, în care însă atîția se uită cu evlavia financiarului care urmărește cursurile sigure ale bursii. Totuși se cuvine a se ținea în samă că de un timp considerația de care se bucură ziarele în cercurile de partid chiar, a scăzut foarte mult. Adesea ele sînt lăsate să scrie ce vrea, fără indicații, fără control și fără răspundere. Oamenii politici au desaprobat în plină Cameră, cu un zîmbet disprețuitor, scrierile ziarului lor. Să ai un ziar, e un vechiu obicei, de care nu te poți scuti, cu toate că e așa de costisitor. Cheltuiala cu el se pune mai mult între cele netrebnice. Dacă un om de afaceri vrea să-și arendeze ziarul unui partid, e mai bine decît să clădești unul din nou sau să-l ieai de veci. E ca o sală ce se închiriază pentru o singură întrunire publică. Și prefacerile politice sînt, vădit, din ce în ce mai mult aduse de alte motive decît talentul și energia cu care ziarul duce o campanie dreaptă. Partidele nu caută să cîștige publicul nestampilat; ele se mulțămesc cu cifrele sigure pe care le dau registrele clubului. Războiul politic se poartă numai cu armate permanente, și nu cu voluntari.

Mai sînt iarăși ziare pentru omul modern, fără prejudecăți, fără muștrări de cuget, fără avînt, fără milă, care simte însă nevoie să ridă un urit ris, muced ca al morților, asupra tuturor marilor, sfințelor lucruri naive la care două mii de ani s'a închinat lumea. Ele vor dovedi lesne că toți oamenii de frunte sînt caraghioși sau canali, că toate faptele sînt greșeli, că toate scrisele sînt prostii, că toate ideile sînt iluzii și toate iluziile mofături, că viața omului are un singur scop: să mestece și să rinjească. Acestea ar fi ziarele *sincere*, neatîrnate, iubitoare pentru publicul de orice partid sau din nici un partid. Paginile acelea nu-ți miroasă a hoit, cetitorule?

Dar, slavă Domnului, precum mai sînt oameni cari nu pot fi numiți nicăiri «ai noștri» pentru tărăboiul opoziției și pentru ospățul bugetului, se găsesc și de aceia cari nu sînt moderni, de loc moderni și n'au nevoie să știe că în sufletul rău alcătuit al individului X lumea toată, cu podoabele și culmile ei, se reflectează zilnic ca o schimă hidă. Ei ieau ziarele de informație și anecdote.

Cele mai multe ziare de peste munți s'au redus de citva timp la acest tip, chiar dacă adaugi din cînd în cît un articol de afirmație națională, un îndemn la activitate politică. «Deșteptarea» din Cernăuți — de palidă memorie — pe care a înlocuit-o foaia incalificabil de violentă în urmărirea de scopuri personale a partidului popular — era și ea cam tot așa. Din ziarele nemțești, din cele ungurești se

culeg o foaie, două, trei, ba patru, dacă vrei, de știri ciudate, despre furturile, omorurile, răpirile, sinuciderile, nebuniile din lumea toată.

La noi așa era odată «Universul». El s'a prefăcut însă pe încetul într'o gazetă de informație curată și serioasă, aruncînd cu totul în umbră *reportagiul* de incidente tragice. Telegramele sînt autentice, bogate și sigure. Corespondența din străinătate începe a se face vrednică de cetit, de și ar trebui completată și dată la intervale statornicite d'innainte. Lucrurile mici din țară se îngrămădesc în rînduri cu slovele cele mai mici.

Din acest punct de vedere, această foaie e mai presus de critice.

De un timp însă, este un public, un public mare — covîrșind de sigur celelalte categorii ale publicului de ziare —, care cere ceva mai mult. El cere pentru fiecare fapt o legătură și o judecată. O judecată sigură, dreaptă și nesupusă schimbării toanelor și intereselor. Ațîția-l mint prin scris și graiul și el poate încă așa de puțin să se descurce, încît îi trebuie o neconținută îndreptare. Ea trebuie să se facă în acel singur sens care e cinstit și priincios: al interesului general, al interesului cultural, al interesului național.

Astfel de îndreptări se dau prin această revistă. Dar ea n'are decît 300: adică trei sute de abonați și cîteva sute de cumpărători cu numărul între sutele de mii de Romîni cărturari. Mii și mii de oameni n'au încă nevoia de a-și întregi sufletul prin literatură. Dar lor li trebuie să afle totuși ceia ce se petrece în fiecare zi și ar dori să știe tot odată cum trebuie să înțeleagă acele întîmplări. Lor li trebuie un ziar a cărui acțiune să fie paralelă cu a noastră, fără să înțelegem prin aceasta că am pretinde vre o prioritate sau epitropie față de oricine.

Un ziar costă însă mulți bani și crește încet. «România Jună» s'a încercat și a perit, neputînd să lupte cu anii grei. Ziarul ce ar trebui însă, e aproape gata. Cele mai multe din articolele prime, pe care le tipărește de un timp «Universul», sînt înțelepte și nepărtinitoare, pornind de la oameni cu simțul răspunderii lor. Această parte de orientare ar trebui să crească, să se amestece în cît mai multe rubrici, să schimbe cu desăvîrșire foia stricătoare a gustului care e «Universul literar», ce ar trebui să se hrănească din reproduceri mărturisite, din știri literare și din aprecieri conștiincioase. Neamul românesc n'ar putea fi destul de recunoscător oamenilor care i-ar da această hrană de temei în cea mai ieftină, mai răspîndită și mai bună dintre gazetele de astăzi.

RĂZVRĂTITUL

Masa se urmează tristă, în tăcere;
 Mihnea 'nparte piinea, însă nu mănincă,
 Ochiul lui sînt tulburi, și o cută adincă
 Taie fruntea 'n două; sufletu-i e fiere.

Apoi către sfetnic, isbucnind, s'aprinde:
 «Crede c'o să-și joace calul multă vreme?
 «Ciinele! se vede, nu știe-a se teme!
 «Scump o să-mi plătească robul, cînd l'oî prinde!»

Doamna tremurîndă, albă cum e varul
 Toarnă vinu 'n cupe, Dar, în trapuri scurte,
 Călăreții 'n goană aū intrat în curte;
 Un fecior vestește: «A venit spătarul.»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Domnul sprinten sare, beat de bucurie:
 «A! l'a prins? tilharul! iute mi-l aducă!»
 Și din panoplie grabnic spad'apucă
 Peste prag dispare ca o vijelie.

Liniște de moarte... toți în așteptare.
 Ce-i afar'? un geamăt năbușit s'aude,
 Voevodul groaznic în hohote crude
 Ride de răsună negre coridoare.

Iată-l, intră palid... Doamna 'ncepe a plînge.
 El, rinjind în barbă, veselia tainei,
 Aiurit își sterge sub pulpana hainei
 Spada înroșită pînă sus, — de singe...

UN INTERIOR

În odăița scundă, îmbrăcată cu scorturi înflorite, focul ardea liniștit în soba lungă cu firizi boltite. În rumeneala flăcărilor, în fundul divanului, dormitează bunicul pîntecos, cu comanacul pe ochi, cu canaful de matasă peste fața roșie și cu barba ca neaua revărsată pe piept, bunica mărunță, învălită într'un șal vechi turcesc, șters de vreme, nepoțica bălae și creată îmbrăcată cu rochiță vișinie, și un miț negru ca păcura cu canafuri roșii în urechi.

O undă de vînt se isbi în ferestuica înghețată plină cu garofe înflăcărate. Bunicul tresări, ridică capul, își scărpină somnoros virful nasului și zise gros, pocnînd din palme:

«Așaaa... Ia să facem, *tomnilor*, o țiră de politică!...»

Se întinse, mări para galbenă a lămpii de pe masă, luă ochelarii rotunzi c'o sticlă plesnită și prinsă împrejur cu ceară roșie, și întinzînd gîtul îi așeză, clipind, pe virful nasului, — după aceasta luă *Universul* de alături și prinse a sloveni rar, lunecînd încet un deget pe rîndurile negre.

Bunica oftă:

«Ia să dau eu un pasianț... Pasiianțul lui Napoleon!»

Și aplecîndu-se luă de pe mesuța de lingă pat niște cărți de joc unso-roase, le amestecă, le menî și lăsîndu-se într'un cot începu a le înșira, îngîndurată pe înacatul verde.

Nepoțica luă în brațe un paiat vechi, fără nas și fără o mină și prinse a-i cînta încetinel, legîndu-l cu dragoste mare la pept:

«Haida liuliu cu mama, că mama l-o legăna!»

Lampă împrăștia împrejur o lumină moale de amurgit. Din bagdadia cu grinzile încărcate cu gutăi și mere domnești se cerneau mirodenii dulci. Pe mesuța de lingă divan lucea un chiup mic de sticlă, astupat c'o bucată de gazetă găurită, și înlăuntru, în apă, se lămuria o scărnică de draniță și un brotăcel. Lingă chiup hodinia ciubucul bunicului, ochelarii bunicii și-un ciorap roș, neisprăvit, cu andrelele în el.

De-asupra, în perete, supt tavanul jos, într'o colivie albastră, șărea de colo-colo un canar, și ochii îi licăreau în lumină ca două gămălii negre de bolduri.

Nepoțica își așeză paiatul încet pe pat, în umbră, și-l înveli bine până sub bărbie:

«*Asa!* să nu lăcească!»

Apoi virîndu-și capul între gazetă și barba bunicului ciripi suptirel:

«Bunicule, bunicule, haide mă *log* matale să ne *zucăm* de-a ascunsu!

— Haide, draga bunicului.

— Gata? întrebă nepoțica ascunzîndu-și fața în perină.

— Nu, nu. stai, nu e gata!»

Bunicul se coborî, greoiu, din fundul divanului și începu a umbla tiptil,

în papuci, pe lăvicerile colorate, cu fața luminată de-un zîmbet fericit, cătîndu-și un loc de ascuns.

«Gata bunicule?»

— Nu, nu, nu-î gata!»

Și ajungînd lingă dulapul străvechi de nuc, își viri, cu greutate, burta enormă între el și sobă și trăgînd în față un jilt, se piti jos și strigă cu taină mare:

«Cu-cu!»

Nepoțica se coborî, dădu fugața până 'n mijlocul casei și acolo oprindu-se ascultă cu ochii albaștri deschiși mari, cu minutele grăsulii întinse în lături, și zărind virful comanacului după jilt, se repezi bătînd din palme și strigînd:

«Te vād, te vād, te vād, bine-mî *pale*, bine-mî *pale*, bine-mî *pale*!»

Și bunicul eși la lumină, într'un papuc și-un ciorap, gifiind și rizînd gros:

«Ho-ho-ho!»

Iar nepoțica rîdea subțirel, făcînd gropițe în obrajii trandafirii:

«Hi-hi-hi, bine-mî *pale*, bunicule, bine-mî *pale*... Acù se *încalesi*, mă log matale, bunicule, pe Balanu!»

Balan era un cortel popesc, de doc, care hodinea într'un ungher în umbră.

Bunicul îl luă, încălecă pe el și prinse a sări prin odae sforăi și-a striga:

«Ho, ho, Bălan! Incet *! la pas!*»

Și fetița salta în urmă rizînd subțire, bătrînul își flutura canaful comanacului și se rotoa prin casă. Iar bunica țipa disperată din fundul patului:

«Da astîmpărăte omul lui Dumnezeu, c'ai să dărimî casa!»

— Hi, Bălan, la drum!

— Da nu-întelegi odată, omule!

— Hi, mă; ca vîntul să mă ducî!

— Of, păcatele mele! Ce te-a apucat, frate?

— Nu sări, nu sări, domol, încet la hop!»

După ce osteni, bunicul, căzu pe canapea, gifiind și ștergîndu-și fața asudată cu basmaua.

Nepoțica se sui pe canapea și se ghemui lingă el:

«Bunicule, bunicule, cum cîntă *cocosul*?»

Bunicul înghite odată; lungeste gîtul și trîmbețează prelung și încet ca de departe:

«Cu-cu-ri-guuu!»

— Da găina cum *fase*?

— Cot-cot-cot-co-daaac! izbučni bătrînul ascuțit și tare ca o găină speriată.

— Valeu, mă asurzești, omule, mă asurzești; prinde a se văita bunica ducînd minile la urechi.

— Da *culcanul* cum face?» întrebă iar nepoțica.

Bunicul își trece zimbînd posnaș degetele rășchirate prin barbă, se

scoală de pe canapea, păşeşte legănându-se până 'n mijlocul odăii, se opreşte solemn, şi, virîndu-şi minile în buzunarele caţaveicei, îi răsfringe pulpele la spate ca pe-o coadă de curcan, se ghebozează, se roteşte şi pufneşte fudul cu ochii bulbucăţi, apoi deodată prinde a ţipa ca curcanii scuturîndu-şi canaful comanacului:

«Iu-iu-iu-iu... Codru-codru-codru-codru!»

Nepoţica cade pe spate rîzînd cu lacrimi. Bătrîna îşi face cruci mari ca înaintea icoanelor, clatină minunată din cap şi se bate cu palma peste gură, pe cînd bunicul se suie liniştit în fundul patului mîngîindu-şi barba albă, îşi aprinde ciubucul de-un cot şi începe a pufăi trimiţînd rotoacoale de fum spre grinzile încărcate de fructe.

În odăiţa joasă şi plină de mirodenii se întinse iar linişte. Jăratecul se topia în sobă, uneori tresăreau limbă albăstrii, fluturau o clipă şi mureau. Mişul forcea clipind somnoros din ochii gubeni ca chilimbarul şi ornicul vechiu din perete îşi primbla încet umbra limbii lucitoare pe scoarţa albăstrie, pe care alerga un călăreţ ca pe-o zare ştersă.

Nepoţica îşi luă iar paiatul şi — începu a-l legăna mîngîindu-l. Bunica potolită se coborî încet ca o umbră şi pregăti de ceaîu: puse samovarul de alamă în mijlocul mesei, aşeză încetişor trei ceşti zugrăvite şi o garafă înroşită până la jumătate de rom, în care înnegrea o cruce cu răstignirea Mîntuitorului, o scară, o sulită şi nişte cleşte, — toate de lemn. După aceasta se sui iar pe pat şi rămase nemişcată, cu minile subpuse, cu ochii în gol. Lumina de amurgit a lămpii lucea moale pe lucrurile vechi de nuc, pe alămuri şi sticle.

Samovarul prinse a cînta încet, în liniştea adîncă. Fetiţa se culcase cu capul pe genunchii bunicului cu păpuşa la pept şi asculta cu ochişorii albaştri, ca două flori de in, în lumină. Deodată, afară în noapte, la fereastra îngheţată, sună sfios un clopoţel, geamul se rumeni şi nişte glasuri subţirele de copii porniră duioase.

Fetiţa sări în sus:

«Se-i asta, bunicule?»

— Stelarii, drăguţă, stelarii.

— *Vau să văd si eu stelalii*, bunicule, vaū să-i văd şi eu!

— Stăi că-i cheamă bunicul.»

Şi bătrînul, puind ciubucul pe marginea mesuţii, se coborî greoiu din pat şi bātu 'n fereastră:

«Veniţi, băeţi, în casă!»

Cîntarea conteni, se auziră tropăituri în şală, uşa se deschise mare şi trei tînci de-o şchioapă, cu steaua şi luceafărul, încotoşmaţi şi albi de omăt, cu minuşoarele roşii ca nişte ardei, — intrară în odăiţa caldă c'o undă de frig, îşi scoaseră cuşmele mari, se întoarseră cumintî cu feţele spre icoane, şi ridicînd ochii începură a cînta cu glasuri limpezi, legă-nîndu-se la dreapta şi la stînga, cu capetele pe spate:

«Trei crai de la răsărit
Cu steaua călătorind...»

Melodia se înălța subțire în liniștea cucernică, în lumină și mirezmă. Luceafărul se ridica încet spre icoane. Bătrînii și nepoțica ascultău neclintiți, cu ochii duși. Iar Maica-Domnului, cu pruncul la sîn, părea și ea c'ascultă, ca într'un vis, în rumeneala de zori a candelii.

N. N. BELDICEANU.

CÎNTEC DE RĂZBOIŪ

Ce vuet surd e sus pe plaiū
De tobe, tropote de cai,
De zingănit de arme?
E Ștefan-Vodă, mîndrul craiū,
Cu mulți ostași și cu alaiū, —
La arme, frați, la arme!

— Bine-ai venit! Bine-ai venit!
Dușmanii toți s'au năpustit,
Moșia să ni-o darme;
Hai, voi din munți, hai, voi din șes,
Azi ziua noastră s'a ales,
La arme, frați, la arme!

De-acuma nu mai știm nevoi,
Căci Domnul Ștefan e cu noi,
Sclavia să ni-o farme;
Lu luptă fulger să zburăm,
Moșia să ni-o apărăm, —
La arme, frați, la arme!

Suflați în bucium, măi ciobani,
Treziiți mărirea, stinsă 'n ani,
Și neamul, care doarme;
Sculați! Aevea Ștefan nu-î,
Dar este duhul sfînt al lui, —
La arme, frați, la arme!

O istorie ungurească a literaturii românești

— DARE DE SEAMĂ —

A doua istorie streină a literaturii noastre¹ a trebuit să se tipărească pe limba unui neam, cu care poporul românesc din trecut și cel de astăzi a fost și este în legături necurmte. Opera, care are de altminteri numai 78 de pp., dar în 8° mare, și în tipar des, cu literă mică, face parte dintr'o carte voluminoasă, ce cuprinde istoria fiecăreia din literaturile europene. Autorul ei, d. dr. G. Alecsici, profesor de limba și literatura română la Universitatea din Budapesta, a fost cu noroc ales de către editorii maghiari ai lucrării, mai ales că printre ceilalți colegi ai săi, de aceeași specialitate, de la Cluj și Budapesta, dînsul este astăzi singurul ce posedă o pregătire științifică reală, care să nu compromită înaltele așezăminte academice și eventuala activitate a studenților de dincolo, cari simt nevoia să-și învețe orî și să ni învețe istoria limbii și a literaturii.

Progresul cultural pe care-l arată vecinii noștri prin această foloșitoare operă de cunoaștere a literaturilor europene, se învrednicește de o laudă tot atît de sinceră pe cît de adîncă-î părerea noastră de rău că nouă ni lipsește încă și nădejdea unei întreprinderi de acest fel, necum puțința înfăptuirii ei astăzi.

Trecînd la însăși lucrarea d-lui Alecsici, mărturisesc cu plăcere că este rezultatul unei munci conștiincioase; autorul arată la fiecare pagină că a ținut în vedere seriositatea problemei ce i-s'a încredințat, ba pe ici colo surprindem cu bucurie și o căldură a cuvîntului ce ni se împărtășește repeșe, amintindu-ne originea autorului.

Dacă socotim caracterul de popularizare, decî scopul mai mult practic pe care a fost nevoit să-l aibă în vedere d. Alecsici, găsim împărțirea materiei foarte limpede și bine inspirată. Două scurte capitole introductive orientează asupra dialectelor românești și a poeziei noastre populare, cu deosebita ei genuri care sînt înșirate și caracterisate destul de precis. Urmează un articol concentrat despre propaganda protestantă în Ardeal și tipărirea întiiilor cărți bisericești și a celor ce urmează; un alt capitol, și mai detaliat, despre școala ardeleană (sau națională, cum îi zice autorul). Capitolul următor e consacrat școlii naționale în principate și influenții franceze, tratate cu aceeași măsură și cu aceeași esactitudine. Ca sfîrșit avem un lung

¹) Întîia, în nemțește, este aceea de Rudow, *Geschichte des rum. Schrifttums*. Wernigerode 1892.

și foarte interesant capitol despre societatea *Junimea* și despre curente și personalitățile literare ale fazei moderne, pînă la momentele cele mai recente, cărora li se dă o atenție deosebită și înțelegătoare.

Orî-cine va citi lucrarea d-lui Alecsici, va constata temeliile sigure, pe care-î clădită, inspirația curată ce-î garantează obiectivitatea, condensarea norocoasă a materialului vast în mai puțin de o sută de pagine, bunul cumpăt, iar — unde trebuie — și reserva aprecierilor critice, deasemenea claritatea și ușurința espunerii. Ca un om de știință ce este, dînsul și-a dat seamă de răspunderea ce-o ia față de știința streină și față de știința noastră, și a căutat să se informeze cît mai bine asupra subiectului și să utilizeze rezultatele la care a ajuns cercetările istoricilor noștri literari.

Această informație și această cîmpilare erau o necesitate pentru ori-ce autor de acum al unei istorii a literaturii noastre pentru străini; ele mai sînt și un merit al operii, în vreme ce pun într'o lumină simpatică bunul simț al autorului în conceperea problemei ce i s'a incredințat. Trebuind să scrie o carte de popularizare și încă pentru streini, d. Alexici nici nu se putea gîndi să lase frîu liber tendinții de originalitate și cercetărilor speciale ce nu i se puteau cere să le urmeze pentru acest soi de publicație. Un lucru cel mult, l-ar putea da d. Alexici la o a doua ediție a lucrării sale ori la ediția germană, pe care ni se spune că o îngrijește acum: o indicație, fie sumară, fie pe capitole, a izvoarelor critice utilizate, — aceasta în forma unei bibliografii care ar folosi în primul rînd acelor (chiar și foarte puțin) streini ce vor citi cartea cu gîndul unei cunoașteri mai de aproape a literaturii noastre. Excelentă impresie fac citeva din ilustrațiile care împodobesc opera și care sînt în total următoarele: Mitropolii Dosoftei și Andrei Șaguna; I. Văcărescu, Costachi Conachi, M. Kogălniceanu, T. Maiorescu, V. Alexandri, M. Eminescu, I. Creangă; avem și un facsimil din Psaltirea scheiană, precum și Ateneul din București. O singură observație: alătura cu portrete fericit alese ca al domnului T. Maiorescu, s'ar fi putut găsi portretele cele mai reușite și pentru un Alexandri, Eminescu și Creangă.

O critică de amănunt a lucrării d-lui Alexici nu găsesc cu cale a da, după cele zise asupra originalității și a caracterului ei popular. Ceia ce aș mai adaoge, este faptul că autorul n'a ajuns să întrebuițeze și cercetările cele mai nouă de istorie culturală și literară, cuprinse în opera d-lui N. Iorga despre *Literatura religioasă a Romînilor*, care ar fi schimbat și ar fi complectat pe alocurea capitolul d-lui Alexici despre vechea noastră literatură. Dacă s'a omis

consultarea acestei opere, este de sigur fiindcă apăruse prea târziu, și cartea d-lui Alexici se va fi pus de mai nainte supt tipar.

Ca de încheiere, totuși aș avea de făcut două observații critice. Una-i mai generală, privind numirea de *oláh* (valah) pe care ni-o dă consecvent autorul. Este adevărat că termenul e popular unguresc și are de partea sa, în ungurește, tradiția. Dar astăzi, când lumea este mai puțin preocupată de anume tradiții istorice, mai ales când ele ascund și anume alte tendințe, — astăzi ne așteptăm și noi să fim numiți de toate neamurile pe numele nostru din moși-strămoși. Dreptatea noastră s'a și recunoscut de mult; toate popoarele culte ne-aș învățat și ne-aș primit în limba lor numele nostru. De ce excepția vecinilor unguri, — și tocmai pe tărîmul științific, când tot ei ne numesc *romini* în constituția ungară, deci chiar pe tărîmul politic?! O a doua observație, de natură mai specială, are în vedere o teorie a d-lui Alexici care mi se pare falsă. D-sa crede într'un loc că neamul nostru, fiind la începuturile sale un neam de păstori, n'ar cunoaște concepția *patriei*, ci numai a *țării* în sensul de loc al nașterii, pe când cuvîntul unguresc *haza* ar însemna tocmai patrie. Dar noțiunea politică a patriei nu se poate găsi la nici un popor, în starea lui primitivă; ea este un product mai târziu al organizației politice, ceea ce se arată cu prisosință prin termenii de patrie ai diferitelor neamuri: *patria* Romanului este *Vater-landul* german, și una și alta e țara părinților, locul natal, pe când cuvîntul unguresc *haza*, echivalent cu *Heimatul* nemțesc, însemnează prin excelență *casă*. Romînescul «*țară*» însă, dacă e vorba pe asta, reprezintă el însuși o concepție mai largă decît termenii de mai sus: «*țară*» zice Romînul întregului pămînt locuit de Romîni, iar acest pămînt a fost și va rămîne pentru toate timpurile patria noastră cea mai adevărată.

I. SCURTU.

CUGETĂRI

Dăruiește semenilor tăi măcar zîmbetul de toate zilele! Și inima ta se va încălzi de dînsul de la o vreme.

*

Pentru durerea ta, stăi singur; la bucurie chiamă și pe alții; numai așa vei avea tovarăși nefățarnici.

X.

CINTEC DE JALE

Suflete 'n zădar aștepți,
În zădar voiü plînge:
Focul inimii, nu pot
Lacrimile stinge.

Peste traiul meu pustiü
Jalea e stăpîină,
Inima ce m'a iubit
E de mult țărîină.

Nu privi spre viitor,
Nu privi în urmă,—
Clipa ultimei oftări
Toată jalea cîrmă!

Naltă-te, cîntecul meu,
Noaptea către stele,
Spune-le tîngutor
Gîndurile mele.

Spune-le tu jalea mea,
Viers fără cuvinte,
Spune-o stelelor ce plîng
Raze pe morminte.

ANA MANOLACHE-HOLDA.

CRONICA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din raportul de prefect, pe care-l publică d. Luca Ionescu supt titlul *Județul Tulcea*, e de cules întâiu interesanta și sigura statistică, plină de cifre nouă, din care se vede că Romîniî nu sînt de loc cei de, pe urmă veniți în acest județ saü coloniști momiți cu făgădueli și aduși pe cale administrativă în această «țară bulgărească» a Dobrogei de Nörd. Dacă astăzi avem în județul Tulcea peste 50.000 de locuitori din neamul nostru, jumătate din acest număr îl atîngea poporația românească puțin timp după războiü și, fără îndoială, și înnaintea anulü de prefacere 1877. Astăzi, la un loc naționalitățile celelalte aü ceva mai multă parte decît Romîniî, dar nici ună nu-i întrece. Ceia-ce nu împiedică, firește, că în unele părți, ca în plasa Babadag, Bulgarii sînt îndoit mai mulți decît ai noștri. Ei s'aü scoborit aici din Basarabia, mai curînd decît să putem crede că aü venit de jos, din țara lor. În schimb, Ținutul de pe lingă Măcin oferă peste 21.000 de Romîni pentru mai puțin decît 20.000 de Bulgari.

D. Luca Ionescu caută a da de originea acestor băștinași romîni ai Dobrogei de sus. Pentru aceasta nu trebuie să se coboare însă cineva prea departe, nici să se gîndească la stăpinirea românească de tot scurtă, pe vremea lui Mircea, decî acum *cincî-sute* de ani încheiați, în aceste părți. Nu, acești mulți Romîni ai Măcinului aü venit din aceleași nevoi și cu aceleași scopuri ca și acei cari încing cu țărâtime de-a noastră la Ciadova, la Vidin, la Nicopol, la Tartucaia malul drept al Dunării. E

exudarea firescă, nespuz de veche, și abia în ultimele timpuri intreruptă, a populației românești din valea carpatică a Dunărei.

E păcat însă că, avînd ațiția locuitorii romîni vechi în Dobrogea, nu ne putem lăuda cu bogăția și cu o cultură a lor așa de înaintată încît să poată impune altor neamuri și să le cucerească prin respect. Ai noștri sînt săraci și cîrmuirile ce s'a'au urmat acolo n'a'au știut să-i ajute spre bogăție altfel decît prin cochete — și scumpe și nepractice! — case pentru coloniști. Iar școlile satești nu sînt pregătite a potoli urile ascunse și a da înaintea de învățatură cunoștința limbii noastre. Cit despre gimnasil, ele nu sînt tocmai așa: cum s'ar cuveni să fie, cu toate că ici și colo sînt puteri reale și bine îndreptate. Școlile de meserii încep abia să apară.

Această carte mărturisește de altmîntrelea cu curaj — acesta e cel d'întăiu pas spre îndreptare, totdeauna, — aceste lipsuri. Și, pe lingă ele, altele care miră și înspăimîntă. Tratatul din Berlin ni-a dat marea învîndere de pămînt gras, buruienos, năpădit de rogozuri, lacurile și girlele dunărene ale Deltei. Trebuie autoritatea, incontestabilă, a doi prefecti, răposatul I. Nenițescu și, acum, d. Luca Ionescu, pentru ca să credem că Statul românesc *n'a' știut s'o iea în stăpînire* nici pînă în clipa de astăzi. Care e firea locurilor, la ce ar putea fi întrebuintate, cine sînt pescari ruși — Ruși de sigur, și mai mult sau mai puțin pescari — cari locuiesc aici statornic sau vin numai din an în an, toate acestea sînt încă taine. Atîtea popoare se zbuciumă ca să iea ce nu a'au, iar noi, de aproape treizeci de ani nu ne pricepem cum să ocupăm ceia-ce ni s'a dat, ceia-ce am cumpărat cu scumpe jertfe de pămînt și de suflete. Și, sînt deputați și senatori cari nu-și găsesc subiecte de interpelare!

Acum de curînd un ofițer a dat la lumină o bogată compilație asupra Dobrogei. Ea poate fi folositoare în cele mai multe din capitolele ei, dar e tot numai o compilație pentru ușurința noastră. Noi sîntem datorii însă a da lumii lucrări originale, cercetări adîncite și complete. Geologia Dobrogei, fauna ei chiar, întru cîtva, a'au fost studiate, dar sînt atîtea domenii ale vieții originale din aceste părți de care nu s'a atins nimeni cu serioșitate și statornicie. D. Luca Ionescu are meritul de a fi văzut aceasta. N'a așteptat decî să vie cutare tînăr învățat străin în căutarea de subiecte noi, ci a cerut un proiect omului foarte competent care e d. Moisil, directorul gimnaziului din Tulcea și a făcut să se voteze citeva mii de franci cu care să se poată începe lucrul.

Dar România are acum un alt guvern. Folositorul plan va fi el oare păstrat și urmărit cu îngrijire din an în an? Ar fi un mare bine dacă frămîntările noastre politice — aproape cu totul sterpe pentru țară însăși — n'ar atinge acest colț în care pentru a despărăgini, spre cînstea și cîstigul nostru, trebuie perspective de viitor sigure și o continuitate desăvîrșită.

D. I. Kalinderu, președintele Academiei Române, tipărește într'o elegantă broșură *Cuvîntul* ce a ținut la Academie în ziua de 2 Iulie 1904 pentru pomenirea lui Ștefan-cel-Mare.

La Brașov a început să apară o nouă gazetă, «Dșeptarea», care-și pune și un program cultural. După chiar numărul d'întăiu însă, se vede bine că e vorba înaintea de toate de tristele certe de persoane care ocupă de o bucată de vreme luarea aminte a Romînilor din Brașov. Șcheieni și ne-Șcheieni, partida A și partida B față de épitropia bisericii Sf. Nicolae, — acestea nu sînt fără îndoială probleme a căror dezbateră să intereseze un cerc mai larg, mai nepărtenitor și cu mai mult simț pentru lucrurile înalte și nobile.

Foaia Mitropoliei din Sibiiu, «Telegraful Romîn», face o greșală și o nedreptate, vădite amîndouă, începînd a tipări ca prim articol o lungă tindăleală, și pătimașă și naivă, cu privire la începuturile Mitropoliei Romînilor din Ardeal. Pentru orî cine decît pentru orbî și pentru cei-ce nu vor să vadă, pentru cei-ce nu pot și pentru cei-ce nu vor să înțeleagă, s'a dovedit că această Mitropolie a fost întemeiată ca așezămînt și ca biserică de Mihaî Viteazul. Articolul din «Telegraful» pretinde să fie o combatere a acestei păreri: el începe pentru aceasta de la Sf. Ștefan, regele Ungariei și de la tatăl lui Sf. Ștefan și de la mama lui Sf. Ștefan. Ar putea să înceapă tot așa de bine și de la Sf. Petru și de la Adam. Pentru «adversari» a căror stăruință e așa de puțin unită cu alte însușiri, eū nu pot avea nici un răspuns. Cred că din partea sa, păr. Bunea, competentul istoriograf ardelean, căruia i-se face procesul în același timp cu procesul mieū, n'are timp de pierdut pentru a răspinge aceste elucubrații senilo-copilărești și masivo-vehemente. Scrieri care cuprind ridiculul în sine n'au nevoie să fie combătute. Și cititorii foii din Sibiiu — nu numai cei tineri dintre dînșii — pot rîde și fără explicațiile noastre.

«România ilustrată» e o nouă revistă bucureșteană care continuă o altă publicație cu acest titlu. O conduc d-nii Grigorovitza și Rusu-Abrudéanu. Cel d'întiū începe un roman istoric, dînd cite-va pagini care merită a fi cetite. Ilustrațiile sînt multe și bune: alegerea lor nu e rău făcută. Dacă se va ținea cu totul la o parte de influențele partidelor politice, dacă-și va alege mai bine materialul literar și dacă va avea o informație mai bogată și mai precisă, această revistă va putea aduce adevărate foloase.

N. IORGA.

A murit *domnu Burlă*, bătrînul profesor de la Iași. Moartea lui nu m'a izbit în chip dureros: îl știam că suferă, doborît de multă vreme de fulgerul unei boale, care nu iartă, ars și ruinat cu desăvîrșire.

În 1900, cînd am sfîrșit *Liceul Național*; el era încă sănătos și voinic, și era unul din directorii cei mai iubiți pe cari i-a avut vechea noastră

Academie Mihăileană. De-atunci nu l-am mai văzut. Eū îmi aduc aminte despre domnul Burlă al nostru numai, — înalt, gras, cu ceafa revărsată peste gulerul slinos al surtucului, cu bărbia atîrnînd mare peste cravată, venind încet, suflînd greu prin mustățile mari, cărunte, potrivindu-și ochelarii pe nas și privind pe de-asupra lor cu ochii mici, licățitori sub sprincenele stufoase. De-obiceiū avea un zîmbet bun și o glumă subțire, care deștepta un murmur de ris în întinsa clasă de optzeci de băeți.

Chema patru elevi la lecție. «Ce avem pe ziua de azi, *temnle?*» Aveam traducere din bătrînul Homer, ori din Demostene. «Începe, *temnle!*» Se începea, și de-obiceiū traducerea se oprea la al doilea cuvînt. Lecția n'o știaū de cit premianții, oameni destul de disprețuiți altfel de adevărații elevi. — Domnul Burlă împungea deocamdată cu o ironie destul de arzătoare pe cel cu pricina. Apoi mărturisia că «la noi spiritul de superficialitate și lenea, *temnle*, stăpînesc totul, — ne-gre-șit!» Noi am maimuțarit în toate pe Francesi, și mai ales în lucrurile cele mai puțin serioase. Nū este serioșitate, s'a sfîrșit! «În Germania, *temnle*, studentul e student serios, învață strașnic, se îmbată bine, dar prostii nu face. La noi se fac numai prostii!» De-aici îl duceau amintirile în țara nemțească, la universitățile și berăriile de acolo; ne vorbea despre spiritul de solidaritate care domnește pretutindenī și sfîrșia atrăgîndu-se luarea-aminte că, în afară de cîțiva bărbați de stat cu școală germană, la noi nu-i decit un singur om superior, un German, care ne-a dat independența și care a împins țara spre progres. Aici își aducea aminte, cu amărăciune și cu dezgust de campania antidinastică a unora din trecut, și, cînd prindea să se înfierbînte, suna și clopoțelul.

Parcă se deștepta, se uita peste ochelari la cei patru:

«O mică digresie, *temnle*, de care cred că vă pare grozav de rău... (Un murmur fericit în clas.) Aceiași lecție...» Și eșia.

Digresiile erau ceva obișnuit în anii din urmă, anii de oboseală și plictiseală. Și numai ca să se mai ia și el ne vorbea despre toate lucrurile din lume, afară de grecește. Cel mult amesteca anecdote despre cei vechi după care se înturna la prezent cu grabă. Îi plăcea mai ales să vorbească de înțelepciunea Regelui, de puterea «nemărginită» care zace în poporul nostru, despre superioritatea țaranului nostru—de și așa de «indolent»—asupra țaranului de ori-unde, în ce privește ascuțimea minții.

Pentru seriile acelea din urmă, anii de grecește aū fost o plăcere. La începutul cursului superior ne da alfabetul ca repetiție, apoi declinarea întăia, și ne opream aici, cu «aceiași lecție» pîna la examen. Cit despre traduceri, juxta, *cheia* să trăiască! În clasa următoare porneam iar de la alfabet și ne opream iar la declinarea întăia.

Asta a fost, însă, în cei din urmă anii numai. Legendele liceului, trecute din generație în generație, ne scoteau la lumină un alt domnu-Burlă, încruntat și conducînd liceul, ca director întăia oară, cu o disciplină de fier. Se zice că se puneau santinele să-i pîndească venirea, și, cînd se arăta

pălăria lui veche în colț la Otel-Traian, liceul intra într-o liniște de pustiu. Oamenii mari, cu mustăți, elevi atunci, tremurau înaintea-i. Gramatica lui o *rodeau* pînă ce-o știau ca pe Tatăl-nostru, și autorii erau traduși din scoarță în scoarță.

Într'un rînd, s'a plănuit între *cei mari*, o răscoală. O manta în capul tiranului și o bătae zdravănă. Domnul Burlă e înștiințat, totuși intră în clas. Tăcere — înaintea furtunei. O mișcare ușoară apoi. Dar domnul director a pus mina pe scaunul mare și greu de stejar și l-a ridicat ca pe o pană. «Poftiți, *tennilor*, zice el, cui i-î dor de răscoală, să vie!» — Și nu s'a mai clintit nimeni de la locul lui.

Acesta era domnu Burlă al altor vremuri, al legendelor, pe cînd băeții erau dobă de grecește. Noi nu, — noi eram plini de clasicism ca broasca de pâr. Noi așteptam de la profesorul nostru numai digresiunile, cu o plăcere lesne de înțeles. Apoi mai eram deprinși să-l știm plecat la vînat, căci era vînatör pătimaș, și jucînd șah la Otel-Traian de multe ori pînă noaptea tîrziu.

Acuma mă gîndesc și la profesorul aspru și la cel obosit, la îndrăcîta lui grecească de altă-dată și la lungele-i digresiuni pline de cald patriotism din urmă, și cred că n'ași sta nici-o clipă la indoială să spun unuia dintre vechii lui elevi că mai mult folos am avut noi de la digresii de cit ei de la declinările și conjugările gramaticii.

Era, în ceia-ce spunea el, cu glasul-i trăgănat, adevărată căldură convingătoare, și mai ales naționalismul lui era ceva nou și foarte surprinzător printre noi, tineri orbiți de moda disprețului pentru ale noastre, tineri plini de revoltă socială. Domnul Burlă a fost în adevăr și un mare vinător de suflete pentru ideile care azi sînt zori și minii vor fi lumina strălucită.

Și iată că șahul, vînatörile și digresiile s'aü sfîrșit. Numai unii dintre elevii lui l-aü petrecut pînă în deal la *Eternitate*, unde se va odihni și va fi foarte liniștit; toți cari l-aü ascultat, însă, își vor aduce aminte de el, — și, din cînd în cînd, vechi colegi regăsiți vor vorbi seara, în lumina lămpii, cu glasuri scăzute, despre bătrînul lor dascăl.

MIHAIL SADOVEANU.

*

Cu numărul acesta, dăm cititorilor și tabla de materii, a revistei «Sămănătorul», pe anul al III-lea.

RĂSPUNSURI

Marmezo. — Publicăm cu plăcere. Dar vă rugăm să ne comunicați numele d-v. și să ne dați lămuriri mai amănunțite asupra *Legendei germane*. Nu e o traducere?
Cazina Romînă Cluj. — Declarăm odată pentru tot-deauna: credința noastră este că ori unde există o grupare pentru lectură, există și posibilitatea de a plăti un abonament așa de ieftin.